

سخن سردیس

تاکنون درباره تاریخ پزشکی ایران آن‌چنان که عمق و وسعت آن اقتضا می‌کند تحقیق و کاوش چشم‌گیری صورت نپذیرفته است؛ هم‌چنان‌که بسیاری از متون و آثار طبّی نیز مورد تصحیح و بررسی نقادانه قرار نگرفته است و با مهجوریت این میراث گرانقدر، پزشکان و حکیمان ایران زمین و آراء و نظریات و تجارب و روش‌های درمانی ایشان نیز هم‌چنان غریب و ناشناخته باقی مانده است.

مکتب طب سنتی ایران، ذخیره‌ای برخاسته از سرزمین آریایی ایران است که در گذر زمان و با همجواری با دیگر مکاتب پزشکی، به خصوص در دوران شکوهمند تمدن اسلامی به کمال و آزمودگی رسیده است.

مکتب چندین هزار ساله پزشکی ایران به انسان فقط از بُعد مادی نمی‌نگرد بلکه به ابعاد روحی و معنوی او نیز توجه دارد. از نگاه این مکتب، حفظ سلامتی مقدم بر درمان است و توجه به شیوه صحیح زندگی، برخورداری از هوای سالم، تغذیه مناسب، فعالیت کافی، استراحت لازم و حفظ تعادل روحی و روانی یک ضرورت است. نیاکان ما اغلب در زمینه کلیات دانش پزشکی، بیماری‌های عام و خاص و داروهای مفرد و مرکب، آثار ارزشمندی برجای گذاشته‌اند و یکی از بخش‌های مهم اصول پزشکی آن‌ها مسأله بهداشت و حفظ‌الصحه می‌باشد.

هرچند شرایط امروزی ما نسبت به گذشته تغییر نموده و انسان‌ها به دستاوردهای جدیدی دست یافته‌اند اما هنوز انسان همان انسان است و بدن انسان که موضوع علم طب می‌باشد تغییری نکرده است، پس در موارد بسیاری از جمله در زمینه حقوق سلامتی، برنامه او با برنامه‌های گذشتگان، حداقل در اصول و مبانی تفاوت چندانی نکرده است و این انصاف نیست که ظنّ ما این باشد که هرآنچه که به

گذشته تعلق دارد قدیمی و غیرقابل استفاده است؛ اگر چنین باشد باید بسیاری از موضوعات مهم و اساسی در حیات بشری نادیده گرفته شوند؛ به عنوان مثال، مباحث و موضوعات اصیل اخلاقی که ریشه هزاران ساله دارد و یا آثار ارزشمند باستانی که همواره مورد تمجید و تجلیل همگان بوده و گویای تاریخ و تمدن کهن هر سرزمین است، بی‌ارزش تلقی شوند، پس برخی موضوعات و حقایق هستی هرگز کهنه نمی‌شوند و همچنان از فایده و ارزش خاص خود برخوردارند.

علم طب نیز چنین است. بسیاری از مؤسسات و مراکز تحقیقاتی در شرق و غرب عالم به پژوهش و تحقیق جدی در حوزه مکاتب گوناگون پزشکی از کهن تاکنون پرداخته‌اند و توجه به این امور را در اولویت تحقیق خود قرار داده‌اند و خوشبختانه در ایران نیز با راه‌اندازی رشته‌های مختلف علوم پزشکی، طب سنتی، داروسازی سنتی در دانشگاه‌ها و مراکز و مؤسسات پژوهشی به این امر خطیر پرداخته شده و روز به روز شاهد ظهور و پویایی رشته‌های مختلف در حوزه طب سنتی ایران از جمله تاریخ پزشکی هستیم و این حرکت عظیم میسر نخواهد بود جز با تقویت روند احیای تاریخ پزشکی ایران و هزاران نسخه خطی حکیمان و دانشمندان ایران و اسلام که در حقیقت سرمایه اصلی این حرکت است؛ چرا که تاریخ راهنمای ماست و فهرستی است که بی‌کمک آن هر انتخاب و مطالعه‌ای به زحمت میسر خواهد بود. هر تحقیق و مطالعه علمی بدون بررسی و بازگشت به سابقه تاریخی آن و تفکر و تدبیر در روند تکامل و تطور آن علم و بررسی نقاط ضعف و قوت پیشینه آن، کاری بی‌ثمر و پرزحمت خواهد بود.

از اهداف اصلی فصلنامه علمی پژوهشی تاریخ پزشکی ارائه تاریخچه‌ای از تحولات دانش پزشکی در ایران از زمان‌های باستان و از دوره علمی تمدن اسلامی تاکنون و بررسی علت اصلی وقفه در رکود علمی در یکی دو قرن اخیر می‌باشد. چگونگی

زمینه‌سازی‌هایی که در چند قرن پیش برای پیدایش چنین وضعیتی ایجاد شده و نیز عرضه اطلاعات علمی و حقایق پزشکی از تجربیات دانشمندان کهن به مخاطبین علاقمند در واقع یکی دیگر از اهداف مهم این نشریه است. معرفی طب قدیم ایران و اسلام و دانشمندان و حکیمان این مرز و بوم که عوامل و دست‌اندرکاران اصلی این میراث گرانسنگ و آثار ارزشمند می‌باشند از دیگر رسالت‌های ما در پرداختن به آنهاست. این فصلنامه در خلال تدوین و نشر شماره‌های متنوع تاریخ پزشکی اقدام به انتشار ویژه‌نامه‌هایی در حوزه طب سنتی ایران و ارائه حقایق علمی، اجتماعی و تاریخی مربوط به آن و تبیین و تحلیل دیدگاه‌های پزشکی و تجربیات درمانی و بالینی دانشمندان ایرانی و اسلامی می‌نماید. موضوعاتی که بیان‌گر استقلال علمی دانشمندان ما و دانش پزشکی بومی و ابداعات و خلاقیت‌ها و آزمایش‌های تجربی ایشان و زحمات و مطالعات بی‌دریغ و شبانه‌روزی آنها می‌باشد و این همان ارزش علمی واقعی در هر سرزمین است که تکیه دادن بر عصای دیگران و داشتن علم تبعی و تقلیدی برای هیچ کشوری ارزش علمی بالایی ندارد.

در حقیقت یکی از انتظارات مهم جامعه از دانشگاه‌ها و دانشگاهیان این است که در حوزه استقلال علمی و دانش بومی و اصالت بخشیدن به داشته‌های ملی گام‌های جدی بردارند. ویژه‌نامه طب سنتی ایران دربردارنده داده‌ها و اطلاعات بدست آمده از مطالعات آثار ارزشمند پزشکی حکیمان و پزشکان این مرز و بوم است که اغلب با تحقیقات پزشکان و دستیاران طب سنتی و با راهنمایی و نظارت اساتید مشاور و راهنما استخراج و نظام‌مند می‌گردد. شایان ذکر است که این قبیل مطالعات صرفاً جهت آشنایی علاقمندان به طب سنتی و دست‌اندرکاران این حوزه جهت یافته‌ها و مطالعات و اکتشافات بعدی است تا در شرایط مناسب مورد نقد و

بررسی و محک و آزمایش و مورد استفاده قرار گیرد؛ در واقع این گونه مطالعات علمی در این مرحله هیچ گونه جنبه کاربردی و درمانی ندارد. امید است این قبیل یافته‌ها و اطلاعات پزشکی بومی ایران به موازات دیگر تحقیقات و پژوهش‌های نوین پزشکی در شمار اولویت‌های تحقیقاتی مراکز علمی و دانشگاهی قرار گیرند تا برای کاهش آلام بشری و خدمت به بشریت که هدف اصلی دانش پزشکی است، به کار گرفته شود.

سردبیر